

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Lólyoni Bicsó L.*

Cím: *Budapest*

Forrás:

Ujság

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

91(439Bp)09

Hely

Idő

"1943"

Személy

BUDAPEST

16
Karácsony hetében néhány lapban cikk jelent meg a hetvenéves Budapestről. A cikkek megírására nyilván az szolgált alkalmul, hogy 1942 december 22-én mult hetven esztendeje annak, hogy az 1872. évi XXXVI. törvénycikket, amelyet fővárosi törvény név alatt ismerünk, I. Ferenc József király szentesítette. Ezzel a törvény, amelynek benyújtását Wahrmann Mór és Házmán Ferenc már 1870-ben sürgette, — életbelépett. De Budapest nem ezen a napon lett — Budapest. Pest és Buda fővárosok és Óbuda mezőváros tényleges egyesítése 1873 november 17-én történt meg. Ezen a napon szűnt meg a pesti, budai és óbudai hatóságok működése és az ügyek vitele a megalakult Tekintetes Tanácsra szállt át és ezen a napon indult meg az a munka, amely Budapestből a világ egyik legszebb és legérdekesebb városát alkotta meg. Amikor ezt megállapítjuk, távolról sem akarunk polemizálni a megjelent cikkekkal, sőt inkább alkalomul használjuk fel ezt az adottságot ennek a cikknek a megírására, — ha ugyan alkalom kell ahhoz, hogy az ember Budapestről írjon. Mert Budapest az év minden napján és a nap minden órájában aktuális téma. Ahhoz, hogy az ember erről

a városról írjon, nem kell okvetlenül a — születésnapjára várni.

*

Születésnapról beszélni Budapesttel kapcsolatban különben nem is igen lehet. Mert Budapest nem született, hanem — lett. Mint ahogy a világegyetem sem született, hanem lett — Isten parancsából és mint ahogy Szent Péter temploma is lett — Bramante és Michelangelo zsenijéből — éppen úgy lett Budapest is az egyesített három város polgárainak erős akaratából, áldozatos munkájából és nagyszerű áldozatkészségéből. Erre a városra sohasem ragyogott a fejedelmi kegy; itt lerombolt vár-falak helyén elterülő ingyentelken nem épültek széles utak és hatalmas paloták. Budapestben minden talpalatnyi földet súlyos arannyal kellett megváltani és megszerezni, hogy ez a város azzá legyen, amivé fejlődött. És szükség volt ehhez a minden amerikai rekordot megcusfoló hétévtizedes fejlődéshez hivatott, küldetéses vezetőkre, akik álmodni és az álmot valóra váltani tudták, akik az alkotókedv megszállottai voltak és akik minden akadékoskodón és minden akadályon győzedelmeskedve, földbe, kőbe, vasba és az emberek lelkébe ültették át mindazt, amit teremtettek. Akadékos-

kodó ember és mesterséges akadály akadt mindig bőven — teremtő, vezérlő agy — kevés.

*

Az ember, ha élete alkonyához ér, mind többször meg-megáll, mert a szíve nem bírja az iramot és mind gyakrabban vissza-visszanéz, mert a még előtte álló út rövid és homálybavésző. A multba tekint és — amennyire a látása engedi — a jövőbe néz. Az öregedő ember már tudja, amit a mai fiatalok még nem akarnak tudni, hogy mult nélkül nincsen jövő. Csodálatos, de Budapesttel kapcsolatban még ez az igazság is — csak féligazság, mert magának Budapestnek *alig van multja*, annak ellenére, hogy a három város, amelynek egyesítéséből támadt, több mint ezer esztendő történelmi dokumentumok és emlékek felett rendelkezik. (Hogy egyebet ne említsünk, a mai Petőfi Sándor-utca helyén bukkantak rá 1868-ban, a vízvezetéki csövek fektetése során Pest város legrégibb falaira, amelyek — a tudósok megállapítása szerint — még IV. Béla király uralkodása előtti időkből származtak.) Egyenként a három város a történelmi fejlődésnek egy-egy szakasza — együttesen egy hét évtizedre visszatekintő ember- és háztenger, amelynek — mint min-

den tenger — megvan a maga morájló zenéje és hullámozó ritmusa, van fénylő, tündöklő tükre és van nyomasztó fekete mélysége. Nem mindenivé és nem minden-kire süt egyformán a nap. Ebből a nézőpontból Budapest valóban olyan, mint minden más világváros: a fény és az árny törvénye a maga teljességében érvényesül benne.

*

A nagyvárosok fejlődésében rendszerint van egy korszak, amelyet a város aranykorának nevez el. A hálás utókor és születik benne egy providenciális férfiú, aki a maga egyéniségének erejével és kemény elszánt akaratával válik e kor kovácsává. Budapestben Bárczy István-nak hívták ezt a férfit. Ezt persze az utolsó husz esztendőben sokan elfelejtették. Nem hálátlanságból, nem is tudatlanságból, hanem a politikai divat kedvéért, amelyet — mint a divatot általában — hol elhivatott művészek, hol vásári kon-tárok kreálnak. De bármint vélekednek is ma az emberek, egy tényt tagadni nem lehet: Bárczy István volt az, aki Budapestet a világvárossá való fejlődés sinpár-jára vezette. Külön szerencse — és ez becsületére válik utódainak —, hogy a város ezen a sinpáron robog ma is tovább.

„Adósságba verte a várost!” — riáltják, akik minden nagyságot a maguk törpeségéhez mérnek.

Igaz! — feleljük mi. De ezek az „adósságok” tették lehetővé iskolák, kislakások, bérházak, lakó-elepek, fürdők építését, ezekből az „adósságokból” váltotta magához a város a közuti közlekedést, a gázt, a villamos energiát szolgáltató vállalatokat, ezekből bővítette a vízmű-veket, modernizálta kórházait, rendezte utcáit és tereit és ezekből nőtt meg Budapest milliós világvárossá. Budapestnek, amely a világ egyik eggazdagabb városa, a világ minden pénzpiacán korlátlan hitele volt és Bárczy igénybevette ezt a hitelt, hogy jövedelmező beruházásokba tectve, életrekelte minden magyar imát: a magyarrá vált metropolist: Budapestet. A gáncoskodók, a bi-sálók, a kicsinyesek és önzők gon-joljanak arra, amikor ezt a korszakot lebecsülik, milyen adóztatás révén felelhetne meg Budapest ma a maga nagy nemzeti és vezérlő hiva-tásának, ha nem folynának a pénz-tárába azok a milliók, amelyek a közlekedés, a gáz- és villamosvilági-tás birtokában a város bevételeit szaporítják?! Bárczy István az idő-beli sorrendet tekintve, negyedik polgármester volt Budapestnek, de a városvezetés művészete terén és az alkotások sokaságát tekintve, kétség-telenül öt illeti az első hely, mert ő volt az, aki — néhai Radocza János szavait idézve — tízéves polgármes-tersege alatt évtizedekkel vitte előbbre a fővárost. És nem szabad megelégedni arról sem, hogy

Bárczy István volt az, aki már 1906-ban, amikor első ízben választották polgármesterré — rámutatott az 1872. törvény hiányaira és azt követelte, hogy „a mesterkelt

autonómia helyébe meg kell alkotni a főváros egész polgárságának erejére épített független városi önkormányzatot. Így remélhető, hogy a törvényhatóság képviselte a *politikai pártoktól függetlenül egymással küzdő városi programok alapján* fog kialakulni“. Amióta ezek a szavak elhangzottak, hatalomraéhes várospolitikusok jóvoltából megszületett az 1930. évi fővárosi törvény, amelynek volt ugyan autonómiát erősítő *látszata*, valójában azonban az önkormányzatnak a mindenkori többség politikai játékszerévé való lesüllyesztését eredményezte.

★

Az a Budapest, amelyet Bárczy István hagyott örökül számunkra és amelyet utódai — közöttük a főváros mai agilis és alkotnivágyó polgármestere is — az ő nyomdokán haladva iparkodtak továbbépíteni, ma egy ezer színben pompázó metropolis. Lelkes idegenek a „Duna királynőjének“ nevezték el. Joggal, mert valóban az. Ez a város a legkülönbözőbb izek és zamatok, a lebilincselő modor és a mulatságos modortalanság, az uri szerénység és a tolakodó szerénytelenség, a dévaj kacagás és jókedv, a gyilkos humor, a selymek és a rongyok valami csodálatos keveréke. Ennek a városnak ezer arca van és ezerarcu emberek élnek és nyüzsgönek benne. Nézd meg ezt a várost egy orgonailattal terhes májusi hajnalon, amikor a felkelő nap első csókja éri. Olyan

mint a ragyogó fiatalság minden szépségében tündöklő leányzó. És figyeld meg csatakos őszi délutánon, amikor a *fák avar* leveleit arcodba sodorja a hűvös szél. Olyan, mint egy megvénült szerető: unalmas és kellemetlen. Óriási kaméleon ez a város, amelyik a nap minden percében változtatja a színét. Budapest az a városa a világnak, ahol minden megtörténhetik, még az is, hogy — nem történik semmi. Tele van harmóniával és ellentmondással. Itt olyan dolgok vannak, amelyeknek széles e világon nem találni párját. Például ötször lyukasztanak egy villamosjegyet!

★

Budapestet muszáj szeretni és nem lehet elfelejteni — mondják az idegenek, akiket megejtett ennek a városnak a varázsa. Nekünk, akik benne élünk, akik hódolói és rabszolgái vagyunk, minden idegszálunkkal és minden gondolatunkkal a város jövőjét és nagyságát kell munkálnunk, hogy méltókká váljunk a „budapesti polgár“ névre. Ha egykor Róma minden polgára érezte — írta egyszer Budó Jusztin dr., a székesfőváros nagynevű és tudós főlevéltárosa —, hogy valamivel tartozik Rómának és büszke arra a világtörténelmi hivatásra, amelyet a költő olyan szépen fejezett ki, hogy kormánypálcával kormányozza a földet — mi is érezzük meg, hogy adósai vagyunk városunknak és fogadjuk meg, hogy Budapestünk nemzet történelmi hivatásán teljes erővel dolgozni akarunk és fogunk.

Zólyomi Biczó Dezső